

Ontrafelen van een digitaal weefsel

Een onderzoek naar online disclosure
van seksueel geweld

Marleen Gorissen

Dit tijdschrift is gebaseerd op het proefschrift
"Unraveling the threads of a digital cloth.
A study into online disclosure of sexual violence
victimization" van Marleen Gorissen (2024).

Het promotieonderzoek werd financieel
mogelijk gemaakt door Fonds Slachtofferhulp
en Slachtofferhulp Nederland

Ontwerp

Marleen Gorissen, Johan Gorissen

Druk

Dogan Print

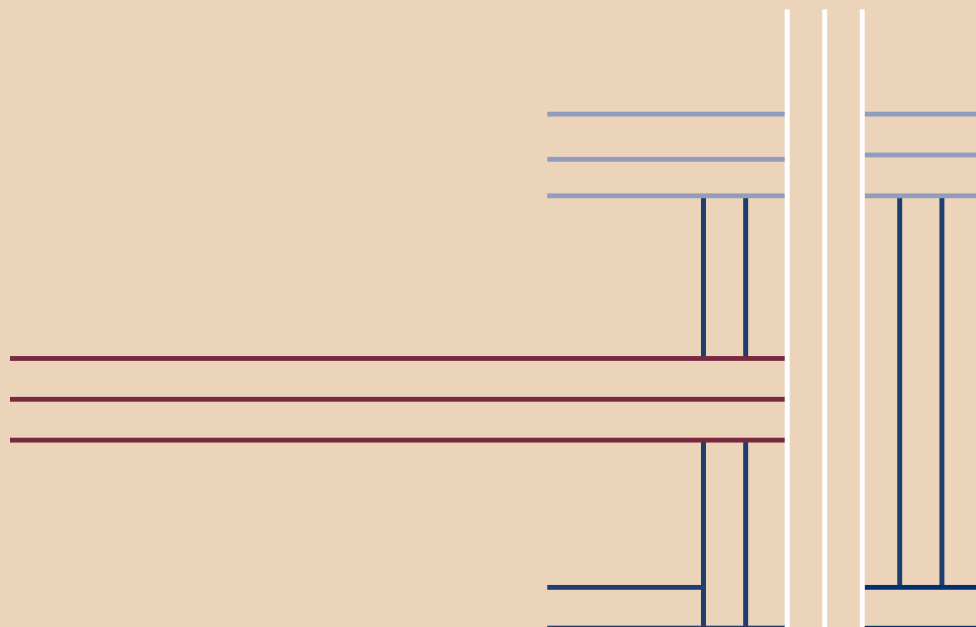
Laten we teruggaan naar de tijd waarin de Romeinse dichter Ovidius de Griekse mythe van Philomela beschreef. Op haar weg naar haar zus wordt Philomela door haar zwager verkracht, waarna hij haar tong afsnijdt om haar het zwijgen op te leggen. Philomela vindt toch een manier om haar verhaal te delen. Ze weeft een tapijt waarop het seksueel geweld dat haar is aangedaan wordt afgebeeld.

De mythe beschrijft hoe Philomela eerst geweld tegen haar lichaam ondergaat, waarna ook haar stem en vermogen om erover te spreken wordt afgenomen. Toch vindt ze een manier om haar verhaal te vertellen en het geweld dat zij heeft meegemaakt te delen.

Laten we een sprong maken naar meer recente gebeurtenissen. In oktober 2017 zorgde de #MeToo beweging voor wereldwijde aandacht voor seksueel geweld. Degenen die de hashtag gebruikten gaven met de woorden “me too” aan een vorm van seksueel geweld te hebben meegemaakt. De hashtag werd in ten minste 85 landen op sociale media gebruikt. Door de #MeToo spreken mensen zich uit over seksueel geweld en geven ze een stem aan wat lang onuitgesproken bleef. Net als Philomela weven zij hun verhaal - dit keer door middel van tweets, Facebook- en Instagramposts en blogs. Door hun ervaringen te delen nemen zij controle terug over een verhaal dat alleen zij kunnen vertellen.

Het online delen van persoonlijke ervaringen met seksueel geweld, ook wel bekend als “online disclosure”, was het onderwerp van het proefschrift waarop dit magazine is gebaseerd.

Marleen Gorissen

Waarom dit onderzoek?

In 2024 zijn meer dan 1,7 miljoen mensen van 16 jaar en ouder slachtoffer geworden van een of meer vormen van seksueel geweld. Seksueel geweld komt dus vaak voor en treft een grote groep mensen. Het is ook een onderwerp dat de tongen los lijkt te maken. Kortom, het is een onderwerp waar veel mensen (persoonlijke) ervaring mee hebben of een idee of mening over hebben gevormd.

Hoewel seksueel geweld als een maatschappelijk probleem kan worden gezien, is het ook een onderwerp waarop een taboe en stigma rust. De meeste slachtoffers wachten jaren met het delen van hun ervaringen. Anderen zullen nooit hun verhaal aan iemand vertellen. Mensen die slachtoffer zijn geworden kunnen verschillende drempels ervaren om hun verhaal te vertellen. Hierbij kun je denken aan gevoelens van schaamte, schuld of zelfverwijt. Als slachtoffers hun ervaringen niet delen - ook wel nondisclosure genoemd - kan dit psychische problemen veroorzaken of verergeren. Ook zullen slachtoffers die hun verhaal voor zichzelf houden niet de hulp en ondersteuning krijgen die zij misschien nodig hebben.

Het internet biedt slachtoffers nieuwe manieren om hun ervaringen te delen en om steun of lotgenotencontact te vinden. Online kunnen zij, eventueel anoniem, hun verhaal delen met een groot publiek van zowel bekende als onbekende lezers. Bovendien zijn internetgebruikers onzichtbaar voor elkaar. Jij ziet de ander niet, de ander ziet jou niet. Het online delen van persoonlijke ervaringen met seksueel geweld - online disclosure - is een relatief nieuw, opkomend fenomeen. Onderzoek naar online disclosure is nog in ontwikkeling. Het doel van het proefschrift is om beter te begrijpen wat online disclosure is, hoe en waar het voorkomt en waarom slachtoffers dit wel of niet zouden doen.

Waar gaat het over?

Seksueel geweld

Het begrip 'seksueel geweld' beschrijft een breed pallet aan ongewenste seksuele ervaringen die zowel fysiek, verbaal of online kunnen plaatsvinden, toegebracht door bekende of onbekende daders. Het omvat alle ervaringen die slachtoffers zelf als seksueel geweld hebben ervaren.

Slachtoffer

Mensen die seksueel geweld hebben meegemaakt worden omschreven als 'slachtoffer'. Het gebruiken van dit begrip is niet zonder problemen. Mensen hoeven zichzelf namelijk niet te zien als slachtoffer of zij willen dit label juist verwerpen. Toch wordt deze term in dit magazine en in het proefschrift gebruikt om aan te sluiten bij het taalgebruik van organisaties die zich bezighouden met het ondersteunen van mensen die seksueel geweld hebben meegemaakt.

Disclosure

Disclosure is het delen van persoonlijke informatie, gedachten of gevoelens met anderen. In dit magazine en het proefschrift waar het magazine op gebaseerd is verwijst disclosure specifiek naar het delen over persoonlijke ervaringen met seksueel geweld.

De onderzoeken

Studie 1

Wat is bekend over online disclosure van seksueel geweld en waar zitten de kennislacunes?

Systematisch literatuuronderzoek.

Studie 2

Welke informatie delen slachtoffers in de verhalen die zij online plaatsen? Verschilt de inhoud van verhalen per platform en voor, tijdens of na de #MeToo-beweging?

Content analyse van bijna 3000 openbare online verhalen van slachtoffers van seksueel geweld.

Studie 3

Welke (technologische) mogelijkheden en beperkingen biedt het internet slachtoffers van seksueel geweld bij het online delen van hun ervaringen?

Interviews met 23 slachtoffers van seksueel geweld.

Studie 4

Wat zijn de behoeften van gebruikers van een online lotgenotencommunity? Hoe ziet op dit platform de overgang van nondisclosure naar disclosure eruit?

Een vragenlijstonderzoek en interviews met 12 gebruikers van een online lotgenotengroep voor slachtoffers van seksueel geweld.

De belangrijkste resultaten

Het promotieonderzoek levert verschillende inzichten op. Hieronder zal ik de belangrijkste toelichten.

Online disclosure is een veelzijdig fenomeen

Online disclosure is voornamelijk bekend geworden door hashtag-bewegingen zoals de #MeToo en #zeghet. Beide hashtags kregen veel aandacht in de media. Maar ook buiten dergelijke bewegingen en zonder deze hashtags delen slachtoffers hun ervaringen met seksueel geweld op het internet. Dit kan op publieke platforms zoals Instagram, Twitter en Facebook; maar ook op semipublieke platforms zoals in online lotgenotencommunities of in besloten groepen.

De inhoud van online disclosures varieert. Op grote, zichtbare social media platforms en tijdens de #MeToo wijken verhalen af. Zo bevatten tweets minder informatie dan disclosures op andere platforms. Het is niet zo dat tweets minder informatie bevatten omdat gebruikers minder tekens hebben om hun verhaal te delen. Verhalen die tijdens de #MeToo-beweging zijn gedeeld zijn gemiddeld korter, maar hebben een hoge informatiedichtheid. Een hogere informatiedichtheid betekent dat meer (en ook andere) informatie werd gedeeld tijdens de #MeToo dan voor en na de beweging.

Online delen en offline delen bestaat naast elkaar

Het startpunt van mijn onderzoek was de veronderstelling dat slachtoffers van seksueel geweld het internet gebruiken als vervanging voor offline delen. Het internet zou een alternatief bieden waardoor er weleens een grote groep slachtoffers bij hulpverlening onder de radar zou kunnen blijven. Het onderzoek in mijn proefschrift laat zien dat deze veronderstelling niet klopt. Slachtoffers delen hun ervaringen zowel online als offline, met vrienden, familie, hulpverleners en politie. Beide vormen van delen kunnen dus naast elkaar bestaan. Online disclosure kan een eerste stap zijn. Maar ook een tweede of derde stap. Het onderzoek liet ook zien dat online delen niet altijd iets eenmaligs is. Mensen gebruikten verschillende platforms om verschillende onderdelen van hun verhaal te delen. Bovendien kan het internet gebruikt worden om aan behoeften te voldoen die in de offline wereld minder bereikbaar of toegankelijk zijn. Denk bijvoorbeeld aan het delen voor activistische doeleinden, zoals het creeëren van bewustzijn of om anderen te waarschuwen. Het internet biedt een groot publiek, dat veel groter kan zijn dan het publiek dat iemand offline kan bereiken. Het online publiek kan ook bestaan uit onbekenden. Dit is anders dan bij offline delen, waarbij het publiek meestal kleiner en bekend is.

De behoefte van slachtoffers zijn variabel

Slachtoffers van seksueel geweld hebben verschillende behoeften. Vaak hebben zij in eerste instantie behoefte aan informatie, steun en (h)erkenning. Na verloop van tijd kunnen deze behoeften veranderen en meer gericht zijn op anderen, zoals het bieden van steun of een behoefte aan lotgenotencontact. De verandering in behoeften lijkt samen te gaan met het herstel van een slachtoffer. Herstel kan gezien worden als het proces van emotionele, fysieke en psychologische verwerking van de ervaring. Het lijkt er dus op dat voor slachtoffers dus eerst hun eigen ervaring met (de gevolgen van) seksueel geweld moeten verwerken en pas daarna ruimte voelen om hun verhaal voor anderen in te zetten. De behoeften van slachtoffers beïnvloeden hun motivaties om te delen over wat zij hebben meegemaakt.

Slachtoffers delen online zowel voor zichzelf als voor anderen

Slachtoffers hebben verschillende motivaties om hun ervaringen met seksueel geweld online te delen. Ze kunnen bijvoorbeeld delen om steun te vinden; de last te delen; hun ervaring te documenteren; anderen te informeren of om gerechtigheid te vinden. Dit zijn motivaties die gericht zijn op henzelf. Daarnaast kunnen slachtoffers hun verhaal online delen om bijvoorbeeld anderen steun te bieden; voor te lichten; of als vorm van activisme. In tegenstelling tot wat vaak verondersteld wordt lijkt *naming and shaming* van de dader niet vaak voor te komen.

De motivaties van slachtoffers voor online disclosure bepalen welke informatie ze delen en op welk publiek en platform ze zich richten. Afhankelijk van de keuze voor een platform kan het publiek dat het verhaal te zien krijgt verschillen. Het publiek kan zowel bestaan uit bekenden als onbekenden. Dit is waar online disclosure grotendeels verschilt van offline disclosure: tussen het slachtoffer en de ontvangers van het verhaal zit een technologie. Als slachtoffers online delen gemotiveerd door bijvoorbeeld activisme of gerechtigheid geven zij de voorkeur aan platforms waarop hun boodschap een zo groot en divers mogelijk publiek bereikt. Het is dan ook logisch dat juist deze motivaties niet werden gevonden bij gebruikers van een online lotgenotencommunity. Hier zullen lezers meestal geen bekenden zijn, maar hebben zij wel vergelijkbare ervaringen gemeen. Je kunt er voorzichtig vanuit gaan dat mensen met vergelijkbare ervaringen goed op de hoogte zijn van het bestaan en de gevolgen van seksueel geweld en daarom minder noodzaak is om bij dit publiek bewustwording te vergroten. Lotgenoten zijn daarentegen bij uitstek geschikt om gebaseerd op persoonlijke ervaringen steun, informatie en validatie te bieden.

Naast de keuze voor een publiek en platform spelen ook de mogelijkheden die het internet biedt een rol bij afwegingen over de inhoud van een online disclosure. Zo kunnen slachtoffers hun verhaal meer zichtbaar maken door bepaalde hashtags te gebruiken of in het Engels te delen. De zichtbaarheid van een online disclosure kan ook worden verkleind door bijvoorbeeld bepaalde gebruikers te blokkeren. Tot slot worden zorgvuldige afwegingen gemaakt met betrekking tot de hoeveelheid informatie en details die slachtoffers online willen delen, waarbij het publiek in het achterhoofd wordt gehouden.

Niet alle slachtoffers delen hun ervaringen online

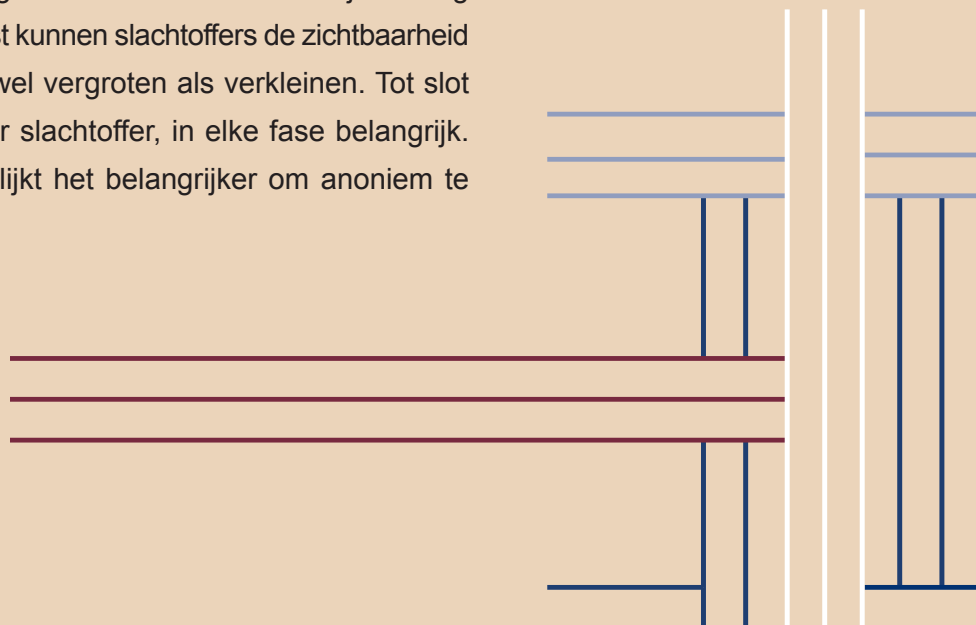
De keuze om wel of niet online te delen over seksueel geweld slachtofferschap wordt door verschillende omstandigheden beïnvloed. Nondisclosure, het niet-delen, wordt gedreven door individuele, sociale en technologische factoren. Sommige slachtoffer voelen zich niet klaar om hun verhaal op te schrijven of zijn bezorgd over de reacties die ze kunnen krijgen. Online delen is namelijk onomkeerbaar. Een slachtoffer kan *nog* geen verhaal hebben gedeeld (een tijdelijke toestand) of dit *nooit* zullen doen (een permanente toestand).

Het internet kan ook ook waardevol voor slachtoffers die kiezen (nog) niet online te delen. Door de verhalen van anderen te lezen kunnen ze hun eigen ervaringen leren begrijpen en verwerken en bovendien steun en contact vinden bij lotgenoten.

Anonimiteit in de online wereld is gelaagd

Vaak wordt gedacht dat vooral de anonimiteit die het internet biedt het makkelijker maakt om online te delen. De resultaten van het onderzoek laten daarentegen zien dat anonimiteit soms juist drempels opwerpt. Als je online deelt is het publiek dat meeleest namelijk ook anoniem en onzichtbaar.

Anonimiteit betekent niet alleen het verbergen van je naam en gezicht. Slachtoffers vertelden dat het ook gaat om een gevoel of perceptie van anonimiteit. Zelfs als ze hun gezicht laten zien kunnen zij zich nog steeds anoniem voelen. Daarnaast kunnen slachtoffers de zichtbaarheid van hun identiteit en verhaal zowel vergroten als verkleinen. Tot slot is anonimiteit ook niet voor ieder slachtoffer, in elke fase belangrijk. Vooral in het begin van herstel lijkt het belangrijker om anoniem te kunnen zijn.

Welke lessen worden geleerd?

Uit de resultaten kunnen verschillende lessen worden geleerd. Zo zien we dat online platforms een bron van steun en informatie kunnen zijn voor zowel slachtoffers en hulpverleners. Als bekend is hoe online disclosure berichten eruit zien, waar deze te vinden zijn en welke behoeften slachtoffers hebben kan gerichte ondersteuning en informatie worden gegeven.

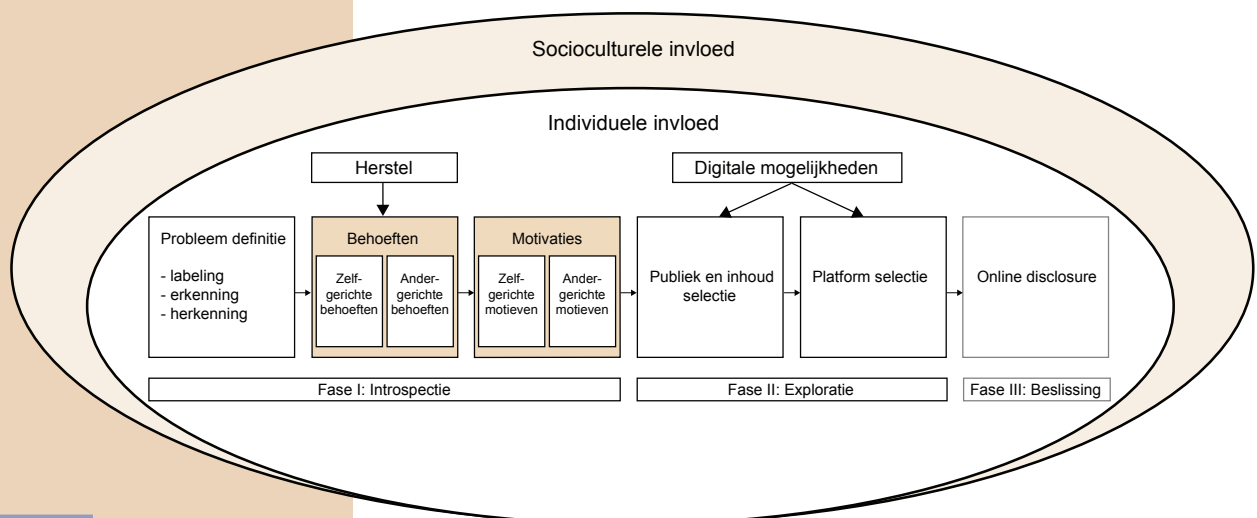
De verhalen die online te vinden zijn van slachtoffers van seksueel geweld kunnen nuttig zijn voor lotgenoten, hulpverleners en andere betrokkenen. Deze verhalen geven een realistisch beeld van wat slachtoffers doormaken en nodig hebben. Lotgenoten kunnen (h)erkenning vinden in de verhalen van anderen. Ook hulpverleners en naasten kunnen leren van de ervaringen die online worden gedeeld.

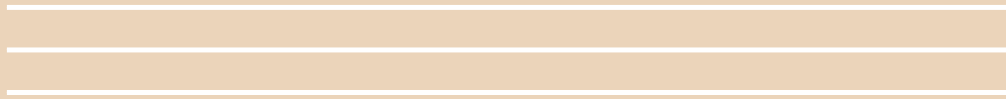
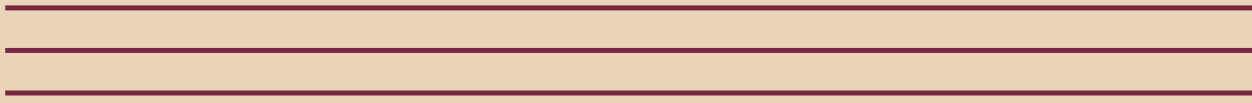
Het internet biedt slachtoffers verschillende opties. Het is belangrijk dat zij zich bewust zijn, of bewust worden gemaakt van de mogelijkheden waaruit ze kunnen kiezen. Hulpverleners en naasten kunnen slachtoffers ondersteunen door hen te wijzen op online disclosures van lotgenoten, hen te informeren over de beschikbare online opties, en te helpen bij het construeren van een verhaal over de ervaring.

Conclusie

Online disclosure is een keuze, een beschikbare optie. Online disclosure hoeft geen vervanging te zijn voor offline delen. Beide kunnen naast elkaar bestaan. Slachtoffers kunnen hun verhalen delen op publieke en semipublieke platforms, zowel tijdens als buiten viral hashtag bewegingen zoals de #MeToo. De beslissing om wel of niet online te delen is complex en onder andere afhankelijk van toegang, context, behoeften en motieven. In eerste instantie lijken slachtoffers vooral zelf-gerichte motieven te hebben om over hun ervaringen te delen, bijvoorbeeld om de last van de ervaring te kunnen delen. Vervolgens zien we dat een verschuiving naar ander-gerichte behoeften en motieven plaatsvindt, waarbij bijvoorbeeld gedeeld wordt om anderen te helpen. Deze verschuiving lijkt samen te hangen met het herstel van het slachtoffer. De motivatie om te delen bepaalt grotendeels de inhoud van een disclosure, het publiek en het platform dat slachtoffers kiezen. Bovendien werken de (on)mogelijkheden van het internet door op de keuzes die gemaakt worden. Dit proces resulteert in een beslissing om niet of wel te delen over ervaringen met seksueel geweld.

Online disclosure van seksueel geweld slachtofferschap is niet langer nieuw en onbekend en zal naar verwachting voorlopig ook niet verdwijnen. Hoewel niet ieder slachtoffer het internet zal gebruiken om over ervaringen met seksueel geweld te delen biedt de digitale wereld ook voor deze groep mogelijkheden voor verwerking en herstel. Het internet maakt het mogelijk om verhalen van anderen te lezen en met lotgenoten in contact te komen.

Scan de QR-code
om het proefschrift
te bekijken.